

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วน
ตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างอำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

THE PARTICIPATION OF PEOPLE IN A 5-YEAR DEVELOPMENT PLAN
OF TUMBON KAORUBCHANG ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
MUANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ดวงใจ เรืองวรรณวัฒนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ราช

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร)

พระธีรวัฒน์ อนาวีโล (ทองบุญชู)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือประชาชนในตำบลเขารูปช้าง จำนวน 380 คน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติ และด้านติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับน้อย โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี พบว่า ประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารในการจัดทำแผนฯ ไม่ทราบว่าเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะได้รับประโยชน์อย่างไร ไม่เล็งเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมและไม่มีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึง และควรอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของการจัดทำแผนฯ ว่ามีประโยชน์อย่างไร

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, แผนพัฒนา 5 ปี, องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง

Abstract

This thematic objects 1) to study the participation of people in a 5-year development plan and 2) learn problems and suggestions of the participation of people in a 5-year development plan. The sampling of the study was 380 people who live in Tambon Kaorubchang, Muang District, Songkhla Province. The research has been done in the way of survey research with data instrument called questionnaires and data analysis has been done by computer application program with statistics instruments such as percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The research results revealed that :

1. The overall participation in a 5-year development plan in 4 parts that is the participation in thinking, decision making, operating and following up which has been in low level. People's participation of decision making in government occupation has been in medium level.

2. Regarding to problems and suggestions. As for the problems, it was found that people lacked information regarding the making of the development plan. They did not know what they would gain from their participation. They did not realize the importance of participation nor understand the significance of development planning, and they do not have enough time to participation. The compiled suggestions were as follows : public relation should be made more robust to assure that everyone is informed about the participation. People should be informed of significance of their participation in development plan.

Keywords : participation, a 5-year development plan, Kaorubchang Subdistrict Administration Organization.

บทนำ

ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการที่สำคัญในการจัดระเบียบการปกครองประเทศ คือ “หลักการกระจายอำนาจ” ซึ่งรัฐบาลจะต้องจัดให้มีและส่งเสริม

รูปแบบการปกครองของประชาชนขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด การพัฒนาระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างส่วนล่าง คือ โครงสร้างพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ คือ การปกครองตนเอง ที่เรียกว่า การปกครองท้องถิ่น เพื่อจะได้เป็นฐานในการพัฒนาโครงสร้างส่วนบน และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันทางการเมืองระดับพื้นฐาน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงหมายถึง การปกครองในลักษณะกระจายอำนาจการปกครองบางอย่าง ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นบริหารจัดการกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองและบริหารงานของท้องถิ่นด้วยตนเอง มีงบประมาณเป็นของตนเอง และมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2547) ดังนั้นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของการปกครองตนเองในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้น เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในกลไกการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตนเอง ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิทางการเมือง (โกวิทย์ พวงงาม, 2548)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 (พรทิพย์ คำพอ, 2544 : 15) การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งโดยยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาแล้วติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ล้า พ.ศ. 2550 ฉบับปฏิบัติการหาร 2 (ใหม่ 10 ปี), 2545) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบลได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง (Political Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อท้องถิ่นในขั้นตอนของการทำแผนหรือนโยบาย เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญค่อนข้างสูง เนื่องจากประชาชนสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตนได้อย่างเต็มที่ ส่วนในขั้นตอนของการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเรียกร้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยมากที่สุด

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้ให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 59 (2) ความว่า ให้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล แล้วให้เสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล (กองราชการส่วนตำบล, 2540) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาตำบลของตนเองตามบทบัญญัติของ

กฎหมาย อีกทั้งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2546 ยังได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปในรูปแบบของประชาคม (กองราชการส่วนตำบล, 2543)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยเฉพาะในขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนา พบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหลายประการ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบล การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน ละเลยการพัฒนาในด้านอื่น ๆ แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการสูง จะเห็นได้จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง ได้รับรางวัลธรรมาภิบาลของกระทรวงมหาดไทย หรือรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการดีเด่นประจำปี 2549 (องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง, 2549) ซึ่งรางวัลนี้ถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการบริหารหน่วยงาน ในการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีมากน้อยเพียงใด มีความแตกต่างกันอย่างไรในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 36,325 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 16,969 คน หญิง จำนวน 19,356 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง, 2545) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Sample random sampling) เลือกสุ่มหมู่บ้านละ 38 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบมีคำตอบให้เลือกโดยสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษาและรายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คำถามมีจำนวน 39 ข้อ โดยแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

1. การมีส่วนร่วมคิด
2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติ
4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแบบปลายเปิด (Opened – ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มประชากรเป็นเป้าหมายโดยผู้วิจัยทำหน้าที่ขออนุญาตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อ

เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน เป็นเพศชาย จำนวน 167 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 138 คน รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 121 คน อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 82 คน ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 168 คน รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 117 คน ระดับประถมศึกษา 58 คน ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ระดับอนุปริญญา จำนวน 37 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 227 คน รองลงมาได้แก่ อาชีพอื่น ๆ จำนวน 81 คน อาชีพข้าราชการ จำนวน 42 คน ตามลำดับ และน้อยที่สุดอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000-15,000 บาท จำนวน 132 คน รองลงรายได้ 15,000-20,000 บาท จำนวน 126 คนไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 73 คน ตามลำดับ และน้อยที่สุดรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 49 คน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า

2.1 การมีส่วนร่วมคิด พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้าน ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

2.2 การมีส่วนร่วมตัดสินใจ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้าน ปรากฏว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี อยู่ในระดับน้อย

2.3 การมีส่วนร่วมปฏิบัติ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้าน ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

2.4 การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้าน ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี

1. ด้านร่วมคิด พบว่า ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่กล้าแสดงออกในการเสนอโครงการต่าง ๆ ไม่ทราบว่าตนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นได้

2. ด้านร่วมตัดสินใจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ในโครงการต่าง ๆ จึงไม่กล้าตัดสินใจ แต่จะตัดสินใจตามเพื่อนบ้านที่สนิทกัน

3. ด้านร่วมปฏิบัติ พบว่า ประชาชนมีเวลาจำกัดในการร่วมปฏิบัติตามโครงการ คิดว่ายุ่งไม่ใช่ และการเมืองเป็นของไกลตัว สนใจในการประกอบอาชีพมากกว่า เนื่องจาก การเข้าร่วมโครงการต้องสละเวลา และไม่ก่อให้เกิดรายได้

4. ด้านร่วมติดตามผลและประเมินผล พบว่า ประชาชนไม่ทราบว่าแผนพัฒนาตำบลสำคัญอย่างไร และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี

1. ด้านร่วมคิด พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วถึงกัน และพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

2. ด้านร่วมตัดสินใจ พบว่า การร่วมตัดสินใจในแต่ละโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลควรแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า และควรให้เจ้าหน้าที่ออกชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของโครงการก่อนที่จะให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ

3. ด้านร่วมปฏิบัติ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดประชุมชี้แจง การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และหากสามารถจัดการประชุมในเวลาหลังเลิกงานได้ยิ่งดี การ

ปฏิบัติงานต้องเป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากประชาชนในการร่วมปฏิบัติตามโครงการ

4. ด้านร่วมติดตามและประเมินผล พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลควรอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ว่ามีประโยชน์อย่างไร และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในขั้นตอนใดบ้าง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมด้านคิด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นทั้งเพศชายและเพศหญิง ทุกกลุ่มช่วงอายุ ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มระดับการศึกษา และทุกกลุ่มรายได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วม และคิดว่าเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วเป็นการเสียเวลาในการประกอบอาชีพและการหารายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจันทรเพ็ญ ชิตเชื้อ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการแสดงออกของบุคคลในกระบวนการต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมในโครงการในลักษณะต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับประโยชน์ ร่วมออกแรง ร่วมออกวัสดุ รวมถึงร่วมจัดการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ต้องการ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในชุมชน (จันทรเพ็ญ ชิตเชื้อ , 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ รัตนเกสร ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลตะลุมป็น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านร่วมคิด อยู่ในระดับต่ำ (วินิจ รัตนเกสร, 2551)

2. การมีส่วนร่วมด้านตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า กลุ่มอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีความใกล้ชิดกับองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากมีความเหมือนกันในด้านอาชีพ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อ

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงอยู่ในระดับที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ แต่ทั้งนี้การเข้ามามี ส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มอาชีพอื่นนั้น ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็น การตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนในการปฏิบัติการ (implementation) ด้วย เช่นการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจ ยังมีส่วนช่วยประชาชนเรื่องผลประโยชน์ (benefits) และการประเมินผล (evaluation) ใน กิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจเกี่ยวข้องกันโดยตรงกับการปฏิบัติการ แต่ก็ เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการ ตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ (feed back) จากการประเมินผล และการปฏิบัติการกลับไปยังการตัดสินใจด้วย

3. ด้านร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นทั้งเพศชายและเพศ หญิง ทุกกลุ่มช่วงอายุ ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มระดับการศึกษา และทุกกลุ่มรายได้มีส่วนร่วมอยู่ ในระดับน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยในตำบลเขารูปช้าง ประกอบอาชีพ รับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ ทำให้ไม่สามารถสละเวลาเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งอาจ เป็นเวลาเดียวกันกับเวลาทำงาน และไม่ทราบถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม โครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของ ชวนพิศ มหาพรหม ได้ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าไปร่วมในการ ดำเนินการทุกขั้นตอนในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมที่รัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น หรือ แม้กระทั่งกิจกรรมที่ประชาชนในชุมชนนั้นร่วมกันคิดขึ้นมาเอง อันจะมีผลกระทบต่อตนเอง ชุมชนและสังคม โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษา เรียนรู้ปัญหา การคิดหาวิธีการแก้ปัญหา การ ตัดสินใจและการวางแผน การเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ การติดตามและ ประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผิดชอบงานทั้งหมดอย่างครบวงจร (ชวนพิศ มหาพรหม, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ ปิลวาสน์ ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่” จาก การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการปฏิบัติ/ดำเนินการ อยู่ในระดับต่ำ (สุกิจ ปิลวาสน์, 2560)

4. ด้านร่วมติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอ

เมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ทุกประเด็น ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทุกกลุ่มช่วงอายุ ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มระดับการศึกษา และทุกกลุ่ม รายได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนยังไม่ได้รับโอกาสอย่างเต็มที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล ในการร่วมติดตามและประเมินผลในโครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ภูวนัย เกียงเอี้ย ได้กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายรวมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รายละเอียดการดำเนินโครงการที่อาจมีผลทั้งทางบวกและทางลบ ต่อตนเองหรือชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงรายละเอียดผลดี ผลเสียการดำเนินโครงการและส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดจากการดำเนินโครงการ ขั้นตอนการศึกษาความเหมาะสมของการดำเนินโครงการ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การตีค่าผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเชิงเศรษฐศาสตร์ การกำหนดมาตรการการป้องกันแก้ไขผลกระทบจากการดำเนินโครงการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบผลกระทบที่อาจเกิดจากการดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ประชาชนมีโอกาสแสดงทัศนะ หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน ซึ่งรัฐได้นำความคิดเห็นดังกล่าวไปเป็นตัวอย่างพิจารณาในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ (ภูวนัย เกียงเอี้ย , 2551)และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ มากมี ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพอ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา” จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ (กิตติศักดิ์ มากมี, 2552)

สรุป

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติและการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ส่งผลให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ดังนั้น การเปิดโอกาสสร้างเวทีสาธารณะเพื่อระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ทั้งในด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ และร่วมติดตามและประเมินผล ย่อมช่วยให้การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในครั้งนี้ ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามโครงการ และร่วมติดตามและประเมินผล มีปัญหาต่าง ๆ มากมาย และประชาชนยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างมากขึ้น และมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งในด้านการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามโครงการ และร่วมติดตามและประเมินผล เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจก็สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.2 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดตั้งแต่ด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามโครงการ และร่วมติดตามและประเมินผล โดยจัดการประชุมประชาคมตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

1.3 แผนงาน/โครงการที่ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หากไม่สามารถดำเนินการตามแผนงาน ควรรายงานปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงต่อไป ทั้งนี้ต้องเผยแพร่ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

1.4 เมื่อสิ้นสุดแผนงาน/โครงการ ควรสร้างระบบการติดตามและประเมินผล ที่สามารถทราบสถานะความเป็นไปของโครงการต่าง ๆ ได้ โดยอาจแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล และอาจกำหนดระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลตามความเหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานโดยการจัดพิมพ์เอกสาร สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อแจ้งให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและตรวจสอบการดำเนินงานได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อื่น

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อจะได้ข้อมูลตัวแปร และผลการวิจัย ที่มีความชัดเจนมากขึ้น

2.3 ในการวิจัยเชิงปริมาณควรกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในบทบาทของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล และการบริหารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับใด เพื่อจะได้เป็นแนวทาง ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

2.5 ควรศึกษาวิจัยความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาตำบลของตน ว่ามีความต้องการอย่างไร เพื่อจะได้ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองราชการส่วนตำบล. (2540). การจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กองราชการส่วนตำบล. (2543). คู่มือการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธรรักษ์ชาติดินแดน.
- กิตติศักดิ์ มากมี. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ปี กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพอ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- จันทร์เพ็ญ ชิดเชื้อ . (2552). พลวัต การมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟิคดีไวด์ และการพิมพ์ จำกัด.
- ชวนพิศ มหาพรหม. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ด้านการบริการจัดหางาน. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน.

- พรทิพย์ คำพอ. (2544). พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์สาส์น.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ล้า พ.ศ. 2550 ฉบับปฏิบัติการหาร 2 (ใหม่ 10 ปี). (2545). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล.
- ภูวนัย เกียงเอี้ย . (2551). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ลิขิต ชีรเวคิน. (2547). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วินิจ รัตนเกสร. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลตะลุดัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2558 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_new_s.php?nid=16001&filename=propose_law
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2547). นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุกิจ ปิลวาสน์. (2560). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 2(2), 15-21.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง. (2545). “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระหว่างปี พ.ศ. 2548-2552”. สงขลา: บริษัท สมาร์ท มัลติมีเดีย จำกัด.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง. (2549). รายงานกิจการประจำปี 2549. สงขลา: บริษัท สมาร์ท มัลติมีเดีย จำกัด.